

Hraboš poľný sa opäť zahryzol do úrody

Už na jeseň minulého roka sme avizovali, že v roku 2024 môže výskyt hraboša poľného predstavovať pre naše poľnohospodárstvo doslova kalamitu. Tieto slová sa, žiaľ, naplňajú. Aktuálny účet za škody spôsobené hrabošom je 13,5 mil. eur. Predpokladáme však, že škody ešte významnejšie porastú.

Postupne nám likvidáciu produkcie hrabošom nahlasujú najmä z regiónov Nitra a Levice, úrodu však hraboš ničí aj v Trnave, Bratislave, Trenčíne, Bardejove a v ďalších oblastiach.

V minulých rokoch sme výskyt hlodavca vnímali predovšetkým na trnavskej tabuli. Dnes však môžeme povedať, že hraboš požíra a ničí poľnohospodársku produkciu takmer všade. Najväčšie škody aktuálne najviac evidujeme na repke ozimnej, ale aj pšenici ozimnej, jačmeni ozimnom a jarnom či kukurici. Vyhryzené plochy, zožraté a zničené rastliny, vyhrabané nory doslova jedna vedľa druhej je to, čo vidia mnohí poľnohospodári, no v tejto sezóne najmä v spomínaných lokalitách. V oblasti Levíc v monitorovaných podnikoch dosahujú škody 65% a niekde sú až fatálne – najmä v oblasti Želiezoviec.

Populácia hraboša sa zvyšuje v určitých cykloch. Ku kulminácii početnosti v tomto roku prispela aj slabá zima, ktorá nedokázala eliminovať jeho výskyt. Zároveň nepomohli ani významné lejaky, ktoré mohli zatopiť hlodavcove nory.

V posledných rokoch na základe monitoringu škôd Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory zlikvidoval úrodu za desiatky miliónov eur. (Nahlásené škody sú len od členov SPPK, preto v skutočnosti sú škody určite oveľa vyššie.)

Škody hrabošmi: rozloha (ha) škody (eurá)

Rok 2024 (doposiaľ)	20 249	13 427 803
Rok 2023	64 528	19 721 202
Rok 2022	3 093	872 138
Rok 2021	1 018	159 180
Rok 2020	20 072	2 769 923
Rok 2019	62 084	13 573 725

K významnému premnoženiu hlodavcov prispeli aj biopásky a ľadom ležiaca pôda (úhory), keďže ich naši poľnohospodári zakladali v rámci ekoschémy a kondicionalít. Ide približne o 80-tisíc ha pôdy za oblasť Ekoschémy (biopásky, pôda ležiaca úhorom), na ktorú poľnohospodár nesmie vo významnom období roka vstúpiť. V dvanásť a viac metrov širokých biopásoch, ktoré predelujú jednotlivé parcely, je však pre hraboša vytvorené ideálne prostredie na život. V takomto biotope totiž hlodavca nevyrušuje ani poľnohospodár, ani žiaden dravec.

Návrhy SPPK:

1. Okamžité zmonitorovanie rozsahu kalamitnej situácie s hrabošmi pracovníkmi Ústredného kontrolného a skúšobného ústavu poľnohospodárskeho v Bratislave (ÚKSÚP) v jednotlivých regiónoch Slovenska a vypracovanie správy o rozsahu tejto kalamity.

2. Modifikácia Strategického plánu v oblasti Ekoschém. Podporujeme zmenu, aby poľnohospodár nebol povinný plochy s ornou pôdou väčšie ako 20 ha (v chránených územiach) alebo 50 ha (mimo chránených území) rozdeľovať biopásmi.

Do úvahy pripadá aj úplné vylúčenie zakladania biopásov z aktuálnych povinností kladených na poľnohospodára a nahradenie biopásov inými opatreniami, ktoré vychádzajú z reálnej poľnohospodárskej praxe a z postupov šetrných k prírode.

Od začiatku prípravy pravidiel pre Ekochémy sme žiadali vyššiu variabilitu pre poľnohospodára, nielen striktnú podmienku dodržiavania podmienky biopásov. Okrem iného sme žiadali aj možnosť využiť miestne/regionálne alternatívy, napríklad ak má poľnohospodársky podnik v chotári konkrétne vzácne územie a konkrétna autorita by sa v prípade potreby vyjadrila k relevantnosti tohto opatrenia na plnenie princípu Ekoschém.

Zároveň už v minulom roku (čo bol prvý rok nového programovacieho obdobia Spoločnej poľnohospodárskej politiky) sme upozorňovali na problémy so zakladaním, následne so zaburinením biopásov a na potrebu rozorania biopásov v období, kedy už sú reálne menej prospešné pre faunu a flóru. Naopak, sú už škodlivé z dôvodu rozmnožovania burín a škodcov vrátane hraboša, ktoré si v biopásoch urobili svoje „dialnice“. Naša opakovaná snaha o riešenie tejto situácie bola v minulom roku neúspešná.

Pre tento rok bola táto podmienka po našom tlaku aspoň zmiernená (biopás môže byť zrušený po 01.09., ale znovu s komplikáciou, že poľnohospodár pred zrušením biopásu založí nový), aj keď stále to nie je dostatočne pružné vzhľadom na nevyhnutnosť pripravovať porasty jesenných plodín už v lete, čím by automaticky došlo k fyzickému narušeniu populácie hraboša vplyvom použitej poľnohospodárskej techniky. To všetko vzhľadom na fakt, že práve biopásky sa stali semenišťom všetkých negatívnych javov a faktorov, ktoré dramaticky postihujú poľnohospodársku prvovýrobu.

3. Zabezpečiť možnosť vykonať v biopáse opatrenia zamerané na elimináciu výskytu burín a škodcov, vrátane viacnásobnej mechanickej kultivácie (napr. hlboká podmietka, podrývanie alebo orba)

kedykoľvek podľa uváženia poľnohospodára a bez komplikovaného byrokratického povoľovacieho procesu.

4. Vydanie výnimky (z tzv. DPEP 6) pre rok 2024, aby poľnohospodár na ornej pôde v období od 1. júna do 31. októbra nemusel zabezpečiť najmenej 80 % vegetačného pokrytia. Poskytnúť poľnohospodárom v postihnutých oblastiach možnosť využiť viacnásobnú mechanickú kultiváciu pôdy napr. hlbokú podmietku, podryvávanie alebo orbu za účelom mechanického ničenia nežiadúcich činiteľov.

Jedinec hraboša poľného skonzumuje za deň približne 4,5 g obilia a 22,6 g zelených častí rastlín, čo predstavuje približne 1,6 kg obilia a 8,2 kg zelených častí rastlín za rok. Významnejšie škody začína spôsobovať pri populácii 200 jedincov na hektár pôdy. Okrem toho prenáša závažné infekčné ochorenia: tularémiu, Q-horúčku, leptospirózu, hantavírus (spôsobuje prudký zápal pľúc).

Silné dažde

Zníženie výnosov pri tohtoročnej žatve a výrazne rozkolísaná kvalita obilia, na ktorú už upozorňujú aj slovenskí mlynári, sú následkom aj ďalšieho negatívneho javu - intenzívnych dažďov. Členovia Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory momentálne hovoria o škodách po dažďoch na úrovni 21,7 mil. eur a na rozlohe viac ako 37tisíc hektárov.

Proti intenzívnym búrkam pestovatelia nevedia príliš bojovať. Pokiaľ sa však dá účinne zasiahnuť proti výrazne premnoženej populácii hrabošov, treba tak urobiť v dostatočnom časovom predstihu a po konzultácii so samotnými poľnohospodármi. Výsledkom budú nižšie straty na úrode.